

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 20 maj 2021

Mål nr

B 4294-20

PARTER

Klagande

LL

Ombud och offentlig försvarare: Advokat HJ

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Grovt vapenbrott m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2020-07-03 i mål B 89-20

_____

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

HJ ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av LL i Högsta domstolen med 24 402 kr. Av beloppet avser 12 825 kr arbete, 5 873 kr tidspillan, 824 kr utlägg och 4 880 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

LL har yrkat att Högsta domstolen ska bedöma gärningarna i åtalpunkterna 1–4 (två fall av grovt vapenbrott och två fall av brott mot vapenlagen) som ett brott, i första hand som ett vapenbrott av normalgraden och i andra hand som ett grovt vapenbrott. LL har vidare yrkat att fängelsestraffet under alla förhållanden ska sättas ned.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Den 29 augusti 2018 stoppades LL av polis när han körde bil. Misstanke uppkom om att han var narkotikapåverkad, vilket visade sig vara fallet. På bilens passagerarsäte låg två yxor och på golvet vid förarsätet en kniv. Beslut fattades om husrannsakan i LLs bostad och verkstad.
2. I bostaden anträffades ett kulgevär laddat med tre patroner av kaliber 7,62 x 63 mm, ett kulgevär laddat med fem patroner av kaliber 6,5 x 55 mm samt 32 hagelpatroner och 96 kulpatroner. Vidare anträffades en avsågad gevärspipa samt tre sprängkapslar (spränggubbar).

3. I den närliggande verkstaden fanns ett avsågat hagelgevär laddat med två hagelpatroner av kaliber 12 x 70 mm, ett kombinationsgevär laddat med en hagelpatron av kaliber 12 x 70 mm samt 8 hagelpatroner och 35 kulpatroner. Vidare anträffades vapenlicenser samt drygt 6 gram amfetamin.
4. Enligt en polisanmälan den 25 april 2018 stals vid ett inbrott hos LLs pappa bl.a. sju jaktvapen samt vapenlicenser. De vapen som anträffades hos LL härrörde från inbrottet.
5. LL åtalades för bl.a. följande gärningar enligt vapenlagen (1996:67) (åtalspunkterna 1–4).

Grovt vapenbrott (9 kap. 1 a § första stycket)

LL har innehaft ett avsågat hagelgevär laddat med två hagelpatroner kaliber 12 x 70 mm samt ett kombinationsgevär laddat med en hagelpatron kaliber 12 x 70 mm utan att ha rätt till det. [...] Brottet bör bedömas som grovt eftersom innehavet avsett flera vapen, eftersom vapnen varit skarpladdade, det avsågade hagelgeväret är ett vapen av särskilt farlig beskaffenhet då vapnets pipa har kapats av och det därmed är lättare att bära med sig och dölja samt då gärningen har varit av särskilt farlig art utifrån LLs bruk av narkotika. [...]

Brott mot vapenlagen (9 kap. 2 § första stycket d)

LL har innehaft 8 stycken hagelpatroner och 35 stycken kulpatroner utan att ha rätt till det. [...]

Grovt vapenbrott (9 kap. 1 a § första stycket)

LL har innehaft ett kulgevär laddat med tre patroner kaliber 7,62 x 63 samt ett kulgevär laddat med fem patroner kaliber 6,5 x 55 utan att ha rätt till det. [...] Brottet bör bedömas som grovt eftersom innehavet avsett flera vapen, eftersom vapnen varit skarpladdade samt då gärningen varit av särskild farlig art utifrån LLs bruk av narkotika. [...]

Brott mot vapenlagen (9 kap. 2 § första stycket d)

LL har innehaft 32 stycken hagelpatroner och 96 stycken kulpatroner utan att ha rätt till det. [...]

6. Tingsrätten dömde LL för två fall av grovt vapenbrott och två fall av brott mot vapenlagen. Han dömdes dessutom för brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor, rattfylleri, narkotikabrott samt ringa narkotikabrott. Påföljden bestämdes till fängelse i tre år och tre månader.

7. Hovrätten har dömt LL även för olovligt förfogande avseende en motorcykel samt i övrigt ändrat tingsrättens dom på så sätt att hovrätten – som ansett att innehavet av ammunition konsumerades av innehavet av vapnen – har bedömt gärningarna under åtalpunkterna 1–4 som två fall av grovt vapenbrott.

8. Domstolarna har tillämpat 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen i dess lydelse från och med den 1 januari 2018 (SFS 2017:1139).

Frågor i Högsta domstolen

9. De frågor som aktualiseras är främst om det samtidiga innehavet av vapen på de två olika platserna ska anses utgöra ett eller flera vapenbrott, hur vapenbrottsligheten ska rubriceras och vilket straffvärde den har.

Reglering avseende vapenbrott

10. Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det, eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet, döms för vapenbrott till fängelse i högst tre år (9 kap. 1 § vapenlagen).

11. Om ett vapenbrott är grovt döms, enligt 9 kap. 1 a § första stycket vapenlagen i dess lydelse före den 1 december 2020, till fängelse i lägst två och högst fem år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. vapnet har innehafts på allmän plats eller på en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller i ett fordon på en sådan plats,
2. vapnet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
3. innehavet, överlåtelsen eller utlåningen har avsett flera vapen, eller
4. gärningen annars har varit av särskilt farlig art.

Ett eller flera brott?

Allmänt om brottsenhet

12. Vid ställningstagande till om LLs vapeninnehav utgör ett eller flera brott handlar det om att bedöma vad som utgör en respektive flera s.k. brottsenheter.

13. Högsta domstolen har i några avgöranden uttalat att det inte finns några generella regler för vad som utgör en brottsenhet, utan att bedömningen får ske med utgångspunkt i vilken typ av brott som är aktuell. Det har hänvisats till olika faktorer av betydelse för bedömningen, bl.a. det rums- och tidsmässiga sambandet och antalet angreppsobjekt. Brottsens skyddsintresse kan också ge ledning. Ytterst sätts gränserna för vad som är möjligt att samla under en brottsenhet av den handlingsbeskrivning som straffbestämmelsen anger. (Se t.ex. ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378 p. 11 och ”Upprepade övergrepp i rättssak” NJA 2019 s. 747 p. 18.)

Brottsenhet vid vapenbrott

14. För straffbarhet vid vapenbrott krävs endast handling eller underlåtenhet och inte någon effekt. Straffansvar för vapeninnehav förutsätter i princip att innehavaren har vapnet i sin besittning. Brottet är inte konstruerat på ett sätt som förutsätter att någon skadas, men kriminaliseringen syftar ytterst till att förebygga den skada vapen kan orsaka. Vapenbrott är typiskt sett att hänföra till brotten mot allmänheten. (Se prop. 2013/14:226 s. 33 ff.)

15. Den straffbara handlingen att inneha vapen utan att ha rätt till det innebär att ett kontinuerligt innehav utgör *en* brottsenhet och därmed *ett* vapenbrott. Den bedömningen påverkas i princip inte av att ett eller flera vapen flyttas mellan olika platser under innehavet eller av att innehavaren från början har valt olika platser för innehavet. Att vapen innehas på flera platser kan däremot få betydelse vid straffvärdebedömningen.

16. Liksom olovligt innehav av narkotika och vissa andra olovliga innehav, t.ex. vid barnpornografibrott, är ett olovligt vapeninnehav ett perdurerande brott, vilket innebär att brottet inte avslutas samtidigt som – eller i nära anslutning till – den tidpunkt då det fullbordas (se ”Fotografens vapeninnehav” NJA 1981 s. 380 och ”Bilderna som låg kvar” Högsta domstolens dom den 3 december 2020 i mål nr B 5175-19 p. 17). Brottet fortsätter att begås så länge det genom handlingen uppkomna tillståndet varar i tiden efter brottets fullbordan. Även om olaga vapeninnehav har vissa likheter med narkotikainnehav finns det också skillnader, bl.a. därför att narkotika och vapen är objekt av helt olika slag och genom att straffsanktioneringen har delvis olika skyddsintressen. Trots de skillnader som alltså finns, framstår det ändå som naturligt att bedömningen vid olika innehavsbrott av vad som utgör en brottsenhet görs på ett likartat sätt.

17. När det gäller brottslighet som avser innehav kan processuella frågeställningar uppkomma, bl.a. rörande rättskraftens omfattning (jfr ”Två åtal för

samma narkotikaparti” NJA 2007 s. 557). Vid prövningen av sådana frågor gör sig andra hänsyn gällande än vid bedömningen av vad som straffrättsligt utgör en eller flera brottsenheter. Processuella överväganden bör därför inte ges någon avgörande betydelse vid bedömningen av om ett innehav ska ses som ett eller flera brott.

Bedömningen i detta fall

18. LL har vid samma tidpunkt men på två olika platser innehaft vapen och ammunition utan att ha haft rätt till det. Innehaven i bostaden och verkstaden uppfyller var för sig rekvisiten för vapenbrott. Att innehaven omfattat olika vapen kan inte i sig leda till att det är fråga om flera brottsenheter. Frågan om innehaven ska ses som ett eller flera brott bör inte heller påverkas av om LL kontinuerligt innehaft vapnen men flyttat någon del av innehavet till annan plats, t.ex. till verkstaden eller bostaden, eller från början valt att placera vapnen på dessa platser.

19. Av utredningen framgår inte när LL fick vapnen i sin besittning eller om detta skedde vid samma eller olika tillfällen. Inte heller framgår anledningen till att vapnen innehades på två olika platser. Det är emellertid klart att en avsågad gevärspipa anträffades i LLs bostad och att ett avsågat hagelgevär fanns i verkstaden. Det finns inga uppgifter om att pipan tillhört hagelgeväret men det kan inte uteslutas att så varit fallet. Sammantaget ger utredningen inte stöd för annat än att det har varit fråga om ett kontinuerligt innehav av de aktuella vapnen. Det får anses föreligga ett sådant tidsmässigt och rumsligt samband mellan vapeninnehaven i bostaden respektive verkstaden att innehaven utgör en brottsenhet.

20. Slutsatsen blir att LLs vapeninnehav i bostaden och verkstaden ska bedömas som endast ett vapenbrott.

Hur ska gärningen rubriceras?*Gradindelning vid vapenbrott*

21. När det vid en brottstyp finns s.k. kvalifikationsgrunder som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt tar rubriceringen sin utgångspunkt i dessa omständigheter. En samlad bedömning måste emellertid alltid göras. Ett brott behöver inte kvalificeras som grovt när någon av de angivna omständigheterna föreligger, och det är inte heller uteslutet att bedöma brottet som grovt även om ingen av de angivna omständigheterna är för handen. (Se ”Vapnet och kokainpartiet” NJA 2020 s. 615 p. 10 med där gjorda hänvisningar.)

22. Vid avgörande av om ett vapenbrott är grovt är gärningens farlighet central för bedömningen. I lagtexten kommer detta till tydligt uttryck i den fjärde kvalifikationsgrunden för grovt vapenbrott, som anger att det vid bedömningen av om brottet är grovt särskilt ska beaktas om gärningen annars har varit av särskilt farlig art. Utformningen av den grunden ger en anvisning om att även övriga kvalifikationsgrunder utgör exempel på sådant som i typfallet innebär att ett vapenbrott är särskilt farligt. (Se prop. 2013/14:226 s. 47, jfr prop. 2011/12:109 s. 42.)

23. I vissa situationer är risken för att ett vapen ska komma till brottslig användning typiskt sett större. Ett exempel är när ett skarpladdat vapen förvaras öppet i en bostad trots att flera personer vistas där eller har tillträde dit. Att en gärningsperson är påverkad av alkohol eller narkotika kan också påverka gärningens farlighet. (Jfr prop. 2013/14:226 s. 47 med där gjord hänvisning.)

24. Andra omständigheter som kan påverka bedömningen – om vapnet inte är av sådan särskilt farlig beskaffenhet som gör att brottet ska bedömas som grovt enligt den andra kvalifikationsgrunden – är om vapnets egenskaper i den

aktuella situationen ändå medför att gärningen kan sägas vara av särskilt farlig art. I vissa situationer kan t.ex. ett vapen som är litet och lätt att dölja åstadkomma större skada än ett vapen med större eldkraft. (Se a. prop. s. 47 f.)

25. Att ett vapenbrott har avsett flera vapen (den tredje kvalifikationsgrunden) innebär enligt förarbetena att gärningen ska ha omfattat minst två vapen. Hur många vapen som krävs för att brottet ska bedömas som grovt beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Rör det sig om skjutvapen som närmast är att jämföra med vapen av särskilt farlig beskaffenhet bör redan innehav av två vapen föranleda att brottet bedöms som grovt. (Se prop. 2011/12:109 s. 42.)

Bedömningen i detta fall

26. LL har innehaft fyra skarpladdade vapen. Brottet bör redan på denna grund bedömas som grovt. Några omständigheter som talar i en annan riktning föreligger inte. Tvärtom finns ytterligare omständigheter som är försvårande. LL var påverkad av narkotika vid polisens ingripande. Av återopade chattkonversationer framgår att han inte var främmande vare sig för manipulering eller för försäljning av vapen. Ett av vapnen var dessutom avsågat. Det rörde sig alltså om ett vapen som har manipulerats och därmed blivit lättare att dölja och bära med sig utan att upptäckas. Vid husrannsakan i verkstaden anträffades också en mindre mängd narkotika. Vid en helhetsbedömning kan det konstateras att vapnen har innehafts under sådana omständigheter att de kunde befaras komma till brottslig användning. Ett av vapnen har därtill varit av särskilt farlig beskaffenhet. Vapenbrottet ska bedömas som grovt. (Jfr ”Vapnet och kokainpartiet” NJA 2020 s. 615.)

Straffvärdebedömningen

Allmänt

27. Vid bestämmande av straffvärdet i ett visst konkret fall får sådana förhållanden till ledning för bedömningen av brottets allvar som är knutna till den särskilda straffbestämmelsen central betydelse. Av betydelse är vidare förhållanden som generellt ska beaktas när straffvärdet bestäms. Det rör sig då främst om sådana omständigheter som anges i 29 kap. 1 § brottsbalken. Den bestämmelsen kompletteras av 2 och 3 §§. (Se bl.a. NJA 2016 s. 553 p. 11.)

28. Vid fastställande av straffvärde av olaga vapeninnehav bör mängden vapen tillmätas stor betydelse, om inte förhållandet beaktas i tillräcklig utsträckning genom brottets rubricering (jfr prop. 1992/93:141 s. 52 och prop. 2011/12:109 s. 42).

Bedömningen i detta fall

29. När det gäller straffvärdet av det grova vapenbrott som LL har gjort sig skyldig till finns det anledning att särskilt beakta följande. LL har innehaft flera skarpladdade vapen med tillhörande ammunition. Vapnen och ammunitionen har förvarats lättåtkomligt och dessutom på två olika platser med de ytterligare faror för allmänheten som detta kan ha inneburit. Vapnen var klara att användas och ett vapen hade manipulerats. Nu nämnda omständigheter verkar förhöjande på straffvärdet och kan inte anses fullt ut ha beaktats vid bedömningen att det är fråga om ett grovt brott.

30. Sammantaget leder det anförda till bedömningen att straffvärdet för det grova vapenbrottet motsvarar drygt tre års fängelse.

31. Vid bestämmandet av den samlade brottslighetens straffvärde ska det grova vapenbrottet läggas till grund. Utöver detta brott har LL, i enlighet med

hovrättens dom, gjort sig skyldig till olovligt förfogande, rattfylleri, narkotikabrott, ringa narkotikabrott, brott mot den s.k. knivlagen och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor.

32. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning än hovrätten i fråga om straffvärdet av den samlade brottsligheten. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Ann-Christine Lindeblad (referent), Johnny Herre, Dag Mattsson och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Charlotta Törnell